

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka (soudce zpravodaj), soudců Radovana Suchánka a Vojtěcha Šimíčka mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků o ústavní stížnosti stěžovatele **P. L.**, zastoupeného Mgr. Petrem Taláškem, advokátem, se sídlem Ječmínkova 494, Chropyně, proti rozsudku **Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně** ze dne 26. března 2014 č. j. 59 Co 25/2014-194, za účasti **Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně**, jako účastníka řízení, a **J. L.**, zastoupené JUDr. Marií Šupkovou, advokátkou se sídlem Hradební 1294, Uherské Hradiště, jako vedlejší účastnice řízení, *takto*:

**Rozsudek Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně ze dne 26. března 2014
č. j. 59 Co 25/2014-194 se ruší.**

Odůvodnění

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 27. 5. 2014, která po formální stránce splňuje náležitosti požadované zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí, neboť jím bylo zasaženo do jeho ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), v čl. 3 odst. 1, čl. 32 odst. 1 a 4 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Stěžovatel má za to, že napadené rozhodnutí je v příkrém rozporu s provedeným dokazováním provedeným soudem prvního stupně, ale i odvolacím soudem. Jedná se zejména ze znaleckého posudku PhDr. et Mgr. Moniky Krajčové nesprávně dovozený závěr odvolacího soudu, že oba rodiče mají stejné výchovné předpoklady. Odvolací soud nepřihlédl ani k dalším důkazům provedeným Okresním soudem v Kroměříži, který rozsudkem ze dne 19. 12. 2011 č. j. 13-OP 1134/2011-65 svěřil nezletilou N. (dále také jen „nezletilá“) do střídavé péče obou rodičů, a to především s ohledem na skutečnost, že oba rodiče před okresním soudem prohlásili, že chtějí zůstat bydlet v Hulíně, tj. v místě bydliště, kde oba rodiče bydleli za trvání manželství a kde jejich dcera navštěvovala mateřskou školkou. Pokud by matka nezletilé neuvedla, že zůstane bydlet v Hulíně, okresní soud by stěžji svěřil nezletilou do střídavé péče rodičů a vystavoval ji tak neustálému stěhování. Stěžovatel nepopírá odvolacím soudem konstatované právo svobodné volby pobytu, avšak za situace, kdy matka nezletilé neustále měnila důvod svého odstěhování do Uherského Hradiště, má stěžovatel za nepochybné, že prohlášení matky o vůli zůstat bydlet v Hulíně mělo za cíl pouze přesvědčit soud o svěřeni dcery alespoň do střídavé péče za situace, kdy svým chováním zavinila rozvod manželství. Stěžovatel taktéž nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že na rozdíl od matky nezletilé nemá stabilní a pozitivní výchovné prostředí, i takový

závěr je v rozporu s provedeným dokazováním provedeným soudy obou stupňů. Stěžovatel se napadeným rozsudkem cítí diskriminován nejen svým pohlavím, ale i tím, že je mu vytýkáno, že pracuje ve směnném provozu. Odvolací soud přitom na jedné straně uvádí, že směnnost pracovního poměru otce není diskvalifikujícím hlediskem pro svěřeni dcery do péče, ale již další větou stěžovateli vyčítá, že při svém směnném pracovním poměru nemůže o svoji dceru osobně pečovat a nezanedbatelná část péče o nezletilou by spočívala na osobách jemu blízkých. Stěžovateli je tedy vytýkáno, že pracuje a nedokáže tak zajistit celodenní osobní péči o dceru, přestože to byla matka, která nebyla schopna vůbec skloubit péči o dítě a zaměstnání. Stěžovatel tento problém nikdy neměl a vždy dokázal zajistit své dceři náležitou péči, a to i přes výkon svého zaměstnání. Odvolací soud svým výkladem upřednostňuje nepracující matku, která po několikaměsíční známosti čeká dítě se svým přítelem, závislou na majetkové pomoci státu či třetích osob, před pracujícím otcem, který je připraven a schopen zajistit nejen řádnou výchovu a péči dcery a materiální zázemí rodiny, ale ke kterému má dcera i hlubší a bližší vztah než k matce. Stěžovatel v této souvislosti dodává, že napadené rozhodnutí je založeno na naprosté libovůli, neboť odvolací soud rozhodl bez ohledu na znalecké zjištění či názor orgánu sociálněprávní ochrany dětí a své rozhodnutí řádně neodůvodnil, čímž porušil stěžovatelova ústavně zaručená práva.

3. Podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu umožnil Ústavní soud Krajskému soudu v Brně - pobočce ve Zlíně a vedlejší účastníci J. L., aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.

4. Krajský soud v Brně ve svém vyjádření zcela odkázal na své napadené rozhodnutí, které má za správné, a ústavní stížnost proto považuje za nedůvodnou.

5. Vedlejší účastnice nesdílí názor stěžovatele, že napadené rozhodnutí je v příkrém rozporu s provedeným dokazováním, neboť hodnocení důkazů, mj. znaleckého posudku PhDr. et Mgr. Moniky Krajčové, bylo odvolacím soudem provedeno v kontextu s ostatními důkazy a také v návaznosti na provedený výslech znalkyně u odvolacího soudu, kdy korigovala některé závěry uvedené ve svém posudku z 30. 7. 2013 s ohledem na aktuální situaci v rodinách účastníků. Pokud jde o okolnosti či důvody, proč se matka odstěhovala z města pobytu otce, kde po rozvodu nějakou dobu bydlela, ty nejsou v daném případě podstatné, neboť je ústavním právem každého občana svobodně se stěhovat a pobývat, kde uzná za vhodné. Vedlejší účastnice naopak poukazuje na skutečnost, že stěžovatel, přestože řízení o změně výchovy probíhalo dlouhou dobu, neprojevil faktickou snahu upravit si svou pracovní dobu, přestože jeho vícesměnný provoz vyžadoval, aby větší část péče o dceru v době, kdy měla pobývat u otce, zajišťovala babička nezletilé ze strany otce. Vedlejší účastnice opakovaně zdůrazňovala, že péče prarodičů nemůže suplovat péči rodiče, zejména pokud ona sama má podmínky a stabilní rodinné zázemí pro vytvoření vhodného výchovného prostředí pro dceru, a měla zájem i časový prostor o dceru řádně pečovat a věnovat se jí i nyní, v souvislosti se zahájením povinné školní docházky. Pokud odvolací soud i tyto okolnosti vzal v úvahu, když výchovné předpoklady rodičů byly zhruba na obdobné úrovni, je zřejmé, že tak učinil v zájmu nezletilé, která má dnes stabilní rodinné zázemí. Matka nezletilé proto nesdílí názor otce, že by svěřením dcery do její výlučné péče za dané situace došlo k jeho diskriminaci pro pohlaví či fakt, že je zaměstnaný. Ona sama skoro rok žije ve společné domácnosti s přítelem, a to v rekonstruovaném rodinném domě, čeká v září narození dalšího dítěte, na které se nezletilá velmi těší. Nezletilá je ve stávajícím bydlišti spokojená, má zde kamarády ze školky, těší se do školy, s otcem se

pravidelně setkává, jsou v telefonickém kontaktu a v tomto směru neklade otcí, právě s ohledem na jeho pracovní povinnosti, žádné limity či omezení. Dceři nic nechybí a v zájmu zachování stability rodinného prostředí a fungujících pravidel podílu obou rodičů na výchovu dcery není možné, aby se toto uspořádání bezdůvodně, pouze na základě subjektivního pocitu otce, měnilo.

6. Ústavní soud zaslal výše uvedená vyjádření stěžovateli, aby se k nim mohl vyjádřit, ten však tohoto svého práva v soudem stanovené lhůtě nevyužil.

7. Z vyžádaného spisu Okresního soudu v Kroměříži, sp. zn. 0 P 63/2013, Ústavní soud zjistil následující skutečnosti. Rozsudkem Okresního soudu v Kroměříži ze dne 19. 12. 2011 č. j. 13-0 1134/2011-65 byla nezletilá svěřena do střídavé péče rodičů tak, že lichý týden bude v péči otce a sudý týden v péči matky. K návrhu otce na změnu výchovného prostředí Okresní soud v Kroměříži rozsudkem ze dne 23. 9. 2013 č. j. 13-0P 63/2013-138 změnil rozsudek Okresního soudu v Kroměříži ze dne 19. 12. 2011 č. j. 13-0P 1134/2011-65 tak, že nezletilá se svěřuje do výchovy stěžovatele. Proti tomuto rozsudku podala matka nezletilé odvolání, na základě kterého odvolací soud ústavní stížností napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně změnil a nezletilou svěřil do péče matky.

8. Podle ustanovení § 44 zákona o Ústavním soudu nebyl-li návrh mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením odmítnut, nařídí Ústavní soud ústní jednání, lze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Za splnění podmínek daných tímto zákonným ustanovením rozhodl o věci Ústavní soud s upuštěním od ústního jednání.

9. Ústavní soud ve své činnosti vychází z principu, že státní moc může být uplatňována jen v případech a mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví (čl. 2 odst. 3 Ústavy, čl. 2 odst. 2 Listiny). Ústavní soud, s ohledem na ústavní vymezení svých pravomocí (čl. 87 Ústavy), zejména respektuje skutečnost – což vyslovil v řadě svých rozhodnutí – že není součástí soustavy obecných soudů a že mu proto zpravidla ani nepřísluší přehodnocovat „hodnocení“ dokazování před nimi prováděné, a také mu nepřísluší právo přezkumného dohledu nad činností soudů. Na straně druhé však Ústavnímu soudu náleží posoudit, zda v řízení před obecnými soudy nebyla porušena základní práva nebo svobody stěžovatele, zakotvená v ústavních zákonech nebo v mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy a v rámci toho uvážit, zda řízení před nimi bylo jako celek spravedlivé.

10. Po přezkoumání skutkového stavu, vyžádaného soudního spisu a posouzení právního stavu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť postupem Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně došlo k stěžovatelem namítanému porušení práva na spravedlivý proces a v jeho důsledku k zásahu do práv zaručených čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny.

11. Referenční rámec ústavněprávního přezkumu, pokud jde o rozhodování obecných soudů o svěřeni nezletilého do výchovy, vymezil například náleží Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2010 sp. zn. III. ÚS 1206/09, ve kterém se v bodě 20 uvádí: „Napadl-li stěžovatel výroky rozsudků obecných soudů o svěřeni nezletilého do výchovy matce, je úkolem Ústavního soudu především posoudit, zda těmito rozhodnutími obecné soudy porušily některá základní práva a svobody stěžovatele.

K porušení by mohlo dojít především tím, že by soudy excesivním způsobem nerespektovaly již sama ustanovení běžného zákona, v tomto případě zejména ustanovení § 26 odst. 2 a § 50 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Ostatně, jak již Ústavní soud několikrátě judikoval, je zásadně věcí obecného soudu zvážit podmínky svěřeni dítěte do výchovy jednoho či druhého rodiče. Proto je při posuzování předložené ústavní stížnosti třeba zabývat se v prvé řadě otázkou, zda obecné soudy při rozhodování o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti a úpravě styku s dítětem obsah a smysl příslušných zákonných ustanovení respektovaly.“

12. Jak již bylo shora uvedeno, Okresní soud v Kroměříži rozsudkem ze dne 23. 9. 2013 č. j. 13-OP 63/2013-138 změnil rozsudek Okresního soudu v Kroměříži ze dne 19. 12. 2011 č. j. 13-OP 1134/2011-65 tak, že nezletilá se svěřuje do výchovy stěžovatele. K tomuto svému závěru dospěl soud poté, co provedl dokazování mimo jiné šetřením v domácnosti otce i matky nezletilé, zadáním znaleckého posudku z oblasti pedopsychologie a výslechem obou rodičů nezletilé, jejich partnerů a znalkyně. Na základě provedených důkazů dospěl soud k závěru, že vhodnější výchovné prostředí pro nezletilou je u otce. Z odůvodnění citovaného rozsudku vyplývá, že soud vzal za prokázáno, že po přestěhování matky do jiného města se realizace střídavé výchovy značně znesnadnila a pro nezletilou byla velkou zátěží. Výchovné prostředí u otce považoval soud za stabilní, také nezletilá je vnímá pozitivně. Otec nezletilé bydlí stále ve stejném bytě, kde má nezletilá svůj pokojíček. U otce se jí líbí, v případě starostí či strachu by se obrátila na něj. Ze znaleckého posudku vyplynulo, že nezletilá má také velmi kladný vztah k přítelkyni svého otce. V Hulíně žije taktéž širší rodina otce nezletilé, a to jeho rodiče a sourozenci, kteří jsou v případě potřeby ochotni otci nezletilé pomoci, zejména se jedná o babičku nezletilé, kterou má moc ráda. Prostor u matky naopak soud vnímal tak, že skýtá nezletilé menší záruku jistoty, matka v té době byla nezaměstnaná, žila ze sociálních dávek, navázala známost s panem H., s nímž hodlá založit novou rodinu v Ostrožské Nové Vsi. Nezletilá nemá k příteli své matky navázán hlubší citový vztah, taktéž se jí nelíbí kamarádi matky a skutečnost, že se u matky kouří a používají se hrubá slova. Soud dovedl, že je nezbytné, aby nezletilá měla jedno výchovné prostředí, a vzhledem k tomu, že je pro ni otec „na prvním místě a stejně tak pro otce nezletilá“, kterou je schopen materiálně zabezpečit a maximálně se jí po výchovné stránce věnuje, svěřil nezletilou do výchovy otce.

13. Odvolací soud ústavní stížností napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně změnil a nezletilou svěřil do péče matky. Odvolací soud předestřel, že ve smyslu § 909 občanského zákoníku se soud zabývá především podstatnou změnou poměrů, z hlediska nezletilých, teprve následně, pokud dojde k závěru, že k podstatné změně poměrů došlo, zkoumá, na straně kterého z rodičů jsou vhodnější výchovné podmínky. Svůj závěr o vhodnějších výchovných podmínkách na straně matky nezletilé vtělil odvolací soud do strohého odůvodnění, ve kterém uvedl, že „nyní, jak vyplynulo zejména z dokazování před odvolacím soudem, má matka stabilní, pozitivní výchovné prostředí, jak co do bytových podmínek, tak i co do partnerského vztahu, a možností celodenní osobní péče o nezletilou. Uvedené podmínky otec v současné době, s výjimkou zajištěného bydlení, nemá.“

14. Ústavní soud má z níže uvedených důvodů za to, že závěr odvolacího soudu o tom, že vhodnější výchovné podmínky jsou na straně matky, nemá oporu v provedeném dokazování. Odvolací soud tak zatížil své rozhodnutí vadou, spočívající

v absenci takových skutkových zjištění, která by mohla vést ke změně rozsudku soudu prvního stupně.

15. Odvolací soud totiž rozhodnutí soudu prvního stupně, který dospěl po rozsáhlém dokazování k závěru, že vhodnější výchovné prostředí pro nezletilou je u otce, změnil především na základě skutečnosti, že vztah matky s panem H. pokračuje, byla provedena rekonstrukce domu, matka nezletilé očekává narození dítěte, čímž nastala odlišnost oproti závěrům znaleckého posudku, ve kterém je tento vztah označen „jako nedostatečně silný a stabilní“. Odvolací soud však neprovedl v tomto směru dostatečné dokazování, ze kterého by zjistil, zda je skutečně v zájmu nezletilé, aby došlo ke změně jejího výchovného prostředí.

16. Ústavní soud zdůrazňuje, že závěry znaleckého posudku (vyváženější výchovné postoje otce, podpora rodiny otce, hlubší a bližší citový vztah nezletilé k otci a jeho rodině, méně výrazná citová vazba nezletilé k matce, nenavázaný hlubší citový vztah nezletilé k příteli matky, omezené možnosti matky zabezpečit potřeby nezletilé) nebyly v odvolacím řízení nijak posuzovány, nebyl s odstupem času ani zkoumán vztah nezletilé k příteli její matky, který byl ve znaleckém posudku označen jako neutrální s tím, že nezletilá s přítelem matky zatím bližší vztah nenavázala a na nastěhování k němu se netěší. V odvolacím řízení nebyli partneři rodičů nezletilé vůbec vyslechnuti. Městský úřad Uherské Hradiště, Odbor sociálních služeb a zdravotnictví, pokud jde o péči o dítě, ve své zprávě ze dne 25. 3. 2014 odkázal na závěry znaleckého posudku a z jednání před odvolacím soudem se omluvil. Pokud jde o slyšení znalkyně při jednání odvolacího soudu dne 26. 3. 2014, z něj ničeho zásadního pro věc nevyplývá. Znalkyně po seznámení s aktuální situací připustila, že je nově vytvořené prostředí na straně matky stabilizující, odmítla se však vyjadřovat v současné době k vhodnosti výchovného prostředí, poukázala na podmínky a stav v době jejího znaleckého šetření a na svůj znalecký posudek, který odvolací soud opakovaně k důkazu provedl. Ze soudem vyžádané zprávy Městského úřadu Uherské Hradiště, Odboru sociálních služeb a zdravotnictví, vyplynulo, že matka nezletilé žije se svým přítelem v jeho částečně rekonstruovaném, hypotékou zatíženém domě, v řádně vedené provizorně působící domácnosti, matka (gravidní) je vedena v evidenci úřadu práce, má sjednanou brigádu v pekárně. Dále byla vyžádána zpráva od mateřských škol, které nezletilá navštěvuje. Ze zprávy Mateřské školy Ostrožská Nová Ves vyplývá, že se nezletilé nedaří z důvodu nepravidelné docházky najít oblíbenou kamarádku, ve zprávě MŠ Hulín se uvádí, že nezletilá se do školky těšila, zatímco ve druhé školce se jí prý nelíbí a nemá tam kamarády.

17. Pokud odvolací soud dospěl, na rozdíl od soudu prvního stupně, k závěru o vhodnějších výchovných podmínkách na straně matky, dostatečně se v tomto směru nevypořádal se všemi skutečnostmi zjištěnými v řízení před soudy obou stupňů, a to ve světle zájmu nezletilé, jakožto zásadního vodítka pro rozhodování v dané věci. Odvolací soud v tomto smyslu taktéž řádně nedoplnil dokazování, ani nevysvětlil, jaký vliv má „stabilizace“ poměrů na straně matky na ostatní jednoznačné závěry ze znaleckého posudku vyplývající. V této souvislosti poukazuje Ústavní soud taktéž na vyjádření znalkyně k námitkám matky ke znaleckému posudku, založené na č. 1. 131 soudního spisu.

18. Jak konstatoval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13 (bod 19 a 21), „mezi kritéria, která musí obecné soudy z hlediska

nutnosti rozhodovat v nejlepší zájmu dítěte v řízení o úpravě výchovných poměrů vzít v potaz, patří zejména (1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou; (2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby; (3) schopnost osoby usilující o svěřeni dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a (4) přání dítěte [srov. též odst. 52 a násl. Obecného komentáře č. 14 Výboru pro práva dítěte č. 14 z 29. 5. 2013 o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), 2003, CRC/C/GC/14.] ... Dalším kritériem je míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby. Při jakémkoliv zásahu do rodinného života musí obecné soudy vždy usilovat o to, aby byl takový zásah minimalizován, tedy (a) aby dítě nebylo odtrženo zejména od osob, k nimž má silnou náklonost, u nichž dlouhodobě setrvalo a u nichž nachází svůj domov (rozsudek ESLP ve věci Hokkanen proti Finsku ze dne 23. září 1994 č. 19823/92, bod 64, či ve věci Maire proti Portugalsku ze dne 26. června 2003 č. 48206/99, bod 77) a od svých sourozenců (rozsudek ESLP ve věci Mustafa a Armagan proti Turecku ze dne 6. dubna 2010 č.4694/03); a (b) aby bylo svěřeno do péče osoby, která uznává roli a důležitost jiných blízkých osob v životě dítěte a která tedy kontaktu dítěte s takovými osobami v případě nebude bránit [viz bod 28 nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 (N 32/56 SbNU 363); či rozsudek ESLP ve věci Diamante a Pelliccioni proti San Marinu ze dne 27. září 2011 č. 32250/08, bod 183]. Zároveň musí být mimo jiné minimalizován také zásah do soukromého života dítěte, jakožto unikátního jedince s vlastní identitou, tvořenou mimo jiné jeho národností, náboženským vyznáním či kulturní a jazykovou afiliací. Ústavní soud v témže nálezu dovedl (bod 23), že „za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu ... U mladších dětí, zejména těch v předškolním věku, musí obecný soud hodnotit jejich názor s přihlédnutím k jejich věku a rozumové vyspělosti [srov. nálezu sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010 (N 219/59 SbNU 167), bod 54].“.

19. V nyní projednávané věci ze znaleckého posudku vyplývá, že nezletilá má výrazně kladný vztah k otci, a to jak ve smyslu vycházejících i přicházejících kladných citových vazeb, což platí i pro vztah k jeho přítelkyni a babičce, citové vazby k matce jsou méně výrazné, k příteli matky zatím nemá navázán hlubší citový vztah. Nezletilá v průběhu znaleckého zkoumání uvedla, že se jí u táty líbí „úplně všechno“, má zde hodně kamarádů, má ráda otcovu přítelkyni, které opakovaně řekla „maminko“, obracela se na ni se svými potřebami, mluvila často o babičce z Hulína, po které by se jí hodně stýskalo, kdyby s mámou bydlely u strejdy. Taktéž orgán sociálně právní ochrany dětí v řízení před soudem prvního stupně navrhoval, aby byla nezletilá svěřena do výchovy otce.

20. Ustanovení § 26 odst. 4 zákona o rodině ukládá soudu, aby při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů sledoval především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Soud dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, a právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud má přihlédnout rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, a výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte

s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné, a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů. Těmito faktory se odvolací soud (s výjimkou stability výchovného prostředí a hmotného zabezpečení nezletilé) řádně nezabýval a nehodnotil je v celkovém souladu. Tím, že se odvolací soud dostatečným způsobem nezaměřil na dokazování, nemohl ani zjistit, který z rodičů skýtá nezletilé vhodnější výchovné prostředí. Zájmem dítěte nepochybně je, aby bylo především v péči obou rodičů, a není-li to možné, pak toho z rodičů, který k tomu má lepší předpoklady.

21. Ústavní soud si je vědom skutečnosti, že mu nenáleží předjímat rozhodnutí o tom, komu má být dítě svěřeno do péče, ani v řízení o ústavní stížnosti hodnotit důkazy. Jak již Ústavní soud judikoval [viz například bod 20 nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 (N 32/56 SbNU 363)], jeho úkolem je především posoudit, zda svými rozhodnutími obecné soudy porušily některá základní práva a svobody stěžovatele. K porušení by mohlo dojít i tím, že by soudy excesivním způsobem nerespektovaly již sama ustanovení podústavního práva, přičemž nerespektování obsahu a smyslu příslušných zákonných ustanovení znamená přesah do ústavní roviny i proto, že příslušnou podústavní úpravou je právě ústavní úprava realizována a konkretizována [viz bod 17 nálezu sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010 (N 165/58 SbNU 421)]. Ústavní soud při přezkumu rozhodnutí obecných soudů, týkajících se péče o dítě, také vždy posuzuje, zda řízení před soudy bylo konáno a přijatá opatření byla činěna v nejlepším zájmu dítěte (k tomu viz mj. čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), zda byly za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte shromážděny veškeré potřebné důkazy, přičemž důkazní aktivita nedopadá na samotné účastníky, ale na soud, a zda byla veškerá rozhodnutí vydaná v průběhu řízení v tomto smyslu náležitě odůvodněna. V nyní projednávané věci Ústavní soud shledal, že odvolací soud těmto svým zákonným povinnostem nedostál.

22. Pokud odvolací soud dospěl k závěru, že na rozdíl od matky nezletilé stěžovatel nedisponuje stabilním a pozitivním výchovným prostředím z důvodu práce na směny, odkazuje Ústavní soud na svůj náleze ze dne 11. 5. 2005 sp. zn. II. ÚS 554/2004, ve kterém se konstatuje, že „není možné, aby jeden z rodičů byl omezen na svých rodičovských právech pouze z důvodu výkonu povolání a s tím souvisejícím rozsahem a rozvrhem pracovní doby, který, byť není v současnosti výjimečný, není také úplně standardní“. Odvolací soud v této souvislosti uvedl, že směnnost pracovního poměru není hlediskem diskvalifikujícím, nicméně znamená ne zcela optimální skutečnost ve výchovném procesu. Pokud odvolací soud současně konstatoval, že skutečnost, že by část péče o nezletilou spočívala na osobách jemu blízkých (z obsahu spisu je zřejmé, že se jedná o babičku nezletilé), a dovodil, že prioritou je ve věku nezletilé soustavná přímá osobní péče, nevypořádal se se závěry znaleckého posudku včetně písemného vyjádření znalkyně ze dne 5. 9. 2013, ze kterého vyplývá názor znalkyně, že babička nenahrazuje péči otce, pokud by Natálie u babičky skutečně trávil výraznou většinu času a otec by se jí nevěnoval, bylo by méně pravděpodobné, že by měla Natálie navázán tak blízký a úzký vztah s otcem.

23. Ústavní soud uzavírá, že v napadeném rozsudku absentuje řádné odůvodnění závěru o vhodnějších výchovných podmínkách na straně matky, tento závěr není podložen dostatečně provedeným dokazováním a absentuje taktéž zjištění názoru nezletilé (s přihlédnutím k jejímu věku a rozumové vyspělosti). Takovým postupem Krajský soud v Brně - pobočky ve Zlíně zasáhl do základního práva stěžovatele na

spravedlivý proces a na výchovu a péči o dítě.

24. Ústavní soud proto ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy vyhověl a ve smyslu § 82 odst. 3 písm. a) zákona a o Ústavním soudu rozhodl nálezem tak, jak ve výroku uvedeno.

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 11. září 2014

Jiří Zemánek
předseda senátu